

Anita Łukaszewicz¹

Pod merytoryczną opieką dr. Suhela Samuela Moussy

DYLEMATY I WPŁYW DESTABILIZACJI NA BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNE BLISKIEGO WSCHODU

Streszczenie: W artykule zaprezentowano podstawowe dylematy związane z niestabilnością Bliskiego Wschodu oraz ich wpływ na kształtowanie bezpieczeństwa społecznego w regionie. Wśród najbardziej charakterystycznych elementów politycznych, określanymi jako dylematy, a wpływających na stan bezpieczeństwa regionu należą:

1. *Zależność od ropy naftowej:* zależność od ropy naftowej może prowadzić do powstawania nierówności społecznych i ekonomicznych, które w efekcie często stają się źródłem konfliktów społecznych i politycznych. Wahania cen ropy naftowej na rynkach światowych mogą być przyczyną niestabilności gospodarczej, co przekłada się na bezpieczeństwo społeczne.

2. *Zależność od innych surowców mineralnych:* Bliski Wschód jest oprócz ropy naftowej bogaty również w inne surowce naturalne, takie jak gaz ziemny, fosforyty, miedź i złoto. Te zasoby mineralne mogą także przyczyniać się do tworzenia podobnych problemów, jakie występują w przypadku ropy naftowej.

3. *Destabilizacja Bliskiego Wschodu:* Konflikty zbrojne są jednym z głównych czynników destabilizacji Bliskiego Wschodu. Region ten był i nadal jest areną wielu konfliktów, które wywołują poważne skutki dla społeczności lokalnych w zakresie kształtowania bezpieczeństwa społecznego.

4. *Konsekwencje destabilizacji:* brak dostępu do podstawowych usług, takich jak edukacja, opieka zdrowotna czy dostęp do żywności, to dodatkowe skutki destabilizacji. Bez tych usług ludzie nie mogą zaspokoić swoich podstawowych potrzeb, co prowadzi do ubóstwa, nierówności i wykluczenia najsłabszych oraz napięć społecznych.

Konkluzja: Rozwiązanie problemów związanych z destabilizacją na Bliskim Wschodzie wynikającą z podstawowych dylematów regionu jest kluczowe dla zbudowania bardziej stabilnej i bezpiecznej przyszłości dla społeczeństw bliskiego wschodu².

Słowa kluczowe: Bliski Wschód, dylematy bezpieczeństwa, destabilizacja w regionie bliskowschodnim, bezpieczeństwo społeczne

WSTĘP

Bliski Wschód, region o historycznym znaczeniu i strategicznym położeniu, jest często przedmiotem dyskusji dotyczących bezpieczeństwa społecznego, rozumianego jako gwarancja podstawowych praw i wolności jednostki, stabilności społecznej, dostępu do edukacji, opieki zdrowotnej, zabezpieczenia społecznego i in-

¹ Anita Łukaszewicz – studentka studiów I stopnia na kierunku Bezpieczeństwo Narodowe na Wydziale Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Wojsk Lądowych imienia generała Tadeusza Kościuszki.

² W. Szymborski, *Zatoka Perska. Problemy stabilizacji*, Bydgoszcz 1999.

nych podstawowych usług, który jest kluczowym wskaźnikiem pokoju i stabilności w dowolnym społeczeństwie.

Region Bliskiego Wschodu znany z różnorodności etnicznej i religijnej, jest on bogaty w zasoby naturalne, a wśród nich w ropę naftową, a jednocześnie jest regionem obfitującym w problemy do rozwiązania do zamieszkującej go ludności. Konflikty polityczne, bezpieczeństwo społeczne jest często zagrożone. Trudności te wynikają z wielu czynników, które skomplikowały strukturę społeczeństw i politykę w regionie, prowadząc do długotrwałej niestabilności i dla zamieszkującej jej ludności.

Dylematy dotyczące tego jak rozwiązać te skomplikowane problemy i zapewnić bezpieczeństwo społeczne dla wszystkich obywateli są przedmiotem niniejszego artykułu. Poprzez analizę głównych dylematów związanych z różnorodnością etniczną i religijną, a także rolą ropy naftowej, Autorka artykułu przedstawia jak te czynniki przyczyniają się do destabilizacji regionu i jak to wpływa na bezpieczeństwo społeczne na Bliskim Wschodzie.

1. DYLEMATY BLISKIEGO WSCHODU

1.1. Podziały religijne i etniczne

W regionie bliskowschodnim spotykają się różne grupy etniczne, a wśród nich największe narody, takie jak: Arabowie, Persowie, Kurdowie, Turcy, a także liczne mniejszości, jak Asyryjczycy, Aramejczycy, Druzowie i inni. Również na płaszczyźnie religijnej Bliski Wschód jest niezwykle zróżnicowany, skupiając wyznawców Islamu (zarówno sunitów, jak i szyitów), judaizmu, chrześcijaństwa oraz mniejszych grup, takich jak jazydyzm czy druzizm.

Różnice te zawsze prowadziły do powstawania napięć i konfliktów, często o podłożu historycznym. Etniczne i religijne podziały nierzadko pokrywają się z granicami politycznymi, ekonomicznymi i społecznymi, co prowadzi do dalszego pogłębienia podziałów i konfliktów. Np. konflikt izraelsko-palestyński ma podłoże zarówno etniczne, jak i religijne. Podobnie konflikt między sunitami i szyitami, zwłaszcza w Iraku i Syrii, ma charakter zarówno religijny, jak i polityczny.

Podziały te mają też wpływ na stabilność regionu. W sytuacjach konfliktowych, grupy etniczne i religijne mogą stać się celami ataków, co w konsekwencji prowadzi do eskalacji przemocy, czego skutkiem są liczne migracje i przesiedlenia. Różnice w dostępie do zasobów i władzy pomiędzy grupami etnicznymi i religijnymi mogą również prowadzić do nierówności i niesprawiedliwości społecznej, co z kolei przyczynia się do niestabilności. Różnorodność etniczna i religijna Bliskiego Wschodu to zarówno źródło jego bogactwa kulturowego, jak i dylemat, który wpływa na bezpieczeństwo społeczne regionu³.

1.2. Rola ropy naftowej

Ropa naftowa odgrywa kluczową rolę w gospodarkach krajów Bliskiego Wschodu, stanowiąc główne źródło dochodów i wpływając na ich rozwój gospo-

---

³ J. Zdanowski, *Bliski Wschód 2011. Bunt czy rewolucja*, Kraków 2011.

darczy. Kraje takie jak Arabia Saudyjska, Iran, Irak, Kuwejt, czy Zjednoczone Emiraty Arabskie dysponują jednymi z największych rezerw ropy na świecie. Dochody ze sprzedaży ropy naftowej stanowią znaczący procent ich PKB, co przekłada się na wpływy budżetowe i umożliwia finansowanie różnorodnych projektów infrastrukturalnych, społecznych i obronnych.

Jednak zasoby ropy naftowej przyczyniają się również do konfliktów i napięć w regionie. Z jednej strony, walka o kontrolę nad zasobami naftowymi często prowadzi do konfliktów wewnętrznych i międzynarodowych. Np. konflikt między Irakiem a Kuwejtem, który doprowadził do I wojny w Zatoce Perskiej, miał swoje korzenie w sporze o zasoby ropy naftowej.

Z drugiej strony, zależność od dochodów z ropy naftowej może prowadzić do „choroby holenderskiej”, czyli sytuacji, w której rozwój innych sektorów gospodarki jest zaniedbany na skutek finansowania głównie inwestycji w sektorze-przemysłu naftowego. Może to prowadzić do nierówności społecznych i ekonomicznych, które z kolei mogą stanowić źródło napięć społecznych i politycznych.

Ponadto wahania cen ropy naftowej na rynkach światowych mogą prowadzić do niestabilności gospodarczej, co przekłada się na bezpieczeństwo społeczne. Przykładowo, spadek cen ropy w latach 2014-2016 doprowadził do poważnych problemów gospodarczych w wielu krajach regionu, w tym do wzrostu bezrobocia i cięć w wydatkach publicznych.

Mimo że ropa naftowa przynosi znaczne korzyści dla gospodarek Bliskiego Wschodu, to w rezultacie jest też źródłem wielu dylematów i wyzwań, które wpływają na stabilność i bezpieczeństwo społeczne regionu.

1.3. Inne surowce naturalne

Bliski Wschód jest również bogaty w inne surowce naturalne, takie jak gaz ziemny, fosforyty, miedź i złoto. Te zasoby mogą również przyczyniać się do tworzenia problemów prowadzących do pogłębiania licznych trudności regionu.

Podobnie jak w przypadku ropy naftowej, inne surowce naturalne mogą przynieść korzyści ekonomiczne, ale również mogą prowadzić do problemów i konfliktów. Zasoby te często stanowią źródło rywalizacji i konfliktów, zarówno wewnątrz poszczególnych państw, jak i między nimi, a także mogą przyczyniać się do pojawienia się problemów środowiskowych, takich jak zanieczyszczenie i degradacja środowiska.

Tak więc energia i surowce naturalne stanowią kluczowy element kształtujący zasadnicze dylematy Bliskiego Wschodu, przyczyniając się zarówno do wzrostu jego strategicznego znaczenia, jak i niestabilności.

2. DESTABILIZACJA BLISKIEGO WSCHODU

2.1. Konflikty zbrojne

Konflikty zbrojne są jednym z głównych czynników destabilizacji Bliskiego Wschodu. W ostatnich dekadach region ten był areną wielu konfliktów, które miały poważne skutki dla społeczności lokalnych i bezpieczeństwa społecznego.

Najbardziej znanym i długotrwałym jest konflikt izraelsko-palestyński, który datuje się od połowy XX w. i ma głęboki wpływ na cały region. Inne konflikty, takie jak wojna domowa w Syrii, konflikt w Jemenie, konflikt iracko-irański, a także trwająca napięta sytuacja między Iranem a Arabią Saudyjską, przyczyniają się również do nasilenia niestabilności regionu.

Konflikty zbrojne powodują ogromne cierpienia ludzkie, z wielomilionowymi ofiarami wśród cywilów, masowymi przesiedleniami i powstaniem licznej rzeszy uchodźców. Wiele społeczności doznało licznych zniszczeń, zwłaszcza w zakresie infrastruktury publicznej, która została zrujnowana, a dostęp do podstawowych usług, takich jak edukacja, opieka zdrowotna, czy dostęp do żywności, jest znacznie utrudniony.

Konflikty te nie tylko destabilizują poszczególne kraje, ale mają również wpływ na cały region. Powodują one przepływy uchodźców, które z kolei wywołują napięcia w krajach przyjmujących, zwiększają ryzyko rozprzestrzeniania się konfliktów oraz utrudniają regionalną współpracę gospodarczą i polityczną⁴. Tak więc konflikty zbrojne na Bliskim Wschodzie są głównym czynnikiem destabilizacji, który ma głęboki wpływ na bezpieczeństwo społeczne regionu.

2.2. Terroryzm

Kolejnym kluczowym czynnikiem destabilizacji na Bliskim Wschodzie jest terroryzm. Region ten był i jest areną działalności wielu organizacji terrorystycznych, które mają wpływ na bezpieczeństwo lokalne, regionalne, a nawet globalne. Jednym z najbardziej znaczących przykładów jest powstanie tzw. Państwa Islamskiego (ISIS), które w swoim szczytowym momencie kontrolowało duże obszary Iraku i Syrii, prowadząc do cierpienia ludzi i destabilizacji tych krajów. Inne grupy, takie jak Al-Kaida, Hezbollah, czy Hamas, również prowadzą działania terrorystyczne, które destabilizują poszczególne kraje i cały region.

Terroryzm przyczynia się do pogłębienia napięć i konfliktów na Bliskim Wschodzie na kilka sposobów. Po pierwsze, ataki terrorystyczne powodują strach i niepewność, co z kolei prowadzi do nasilania konfliktów i napięć społecznych. Po drugie, terroryzm często służy jako pretekst do wprowadzenia restrykcyjnych środków bezpieczeństwa i ograniczenia praw obywatelskich, co może prowadzić do dalszego pogłębienia napięć społecznych i politycznych.

Po trzecie, terroryzm często eskaluje spiralę przemocy, w której ataki terrorystyczne prowadzą do ostrych reakcji ze strony państw i innych grup, które z kolei prowadzą do dalszych ataków terrorystycznych. Ten cykl przemocy prowadzi do długotrwałej destabilizacji i przemocy.

Tak więc terroryzm jest kluczowym czynnikiem destabilizacji Bliskiego Wschodu, który przyczynia się do pogłębienia napięć i konfliktów, a tym samym do zagrożenia bezpieczeństwa społecznego⁵.

---

⁴ J. Zdanowski, *Historia Bliskiego Wschodu w XX wieku*, Wrocław 2010.

⁵ Z. Brzeziński, *Hegemonic quicksand*, *National Interest*, Portland 2003.

3. WPŁYW DESTABILIZACJI NA BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNE BLISKIEGO WSCHODU

Destabilizacja na Bliskim Wschodzie ma poważne konsekwencje dla bezpieczeństwa społecznego regionu. Przemoc, migracje, nierówności społeczne i brak dostępu do podstawowych usług to tylko niektóre z problemów, które wpływają na życie społeczeństw na Bliskim Wschodzie.

Przemoc wynikająca zarówno z konfliktów zbrojnych, jak i rozwoju terroryzmu, ma bezpośredni wpływ na bezpieczeństwo ludzi. Wielu ludzi straciło życie lub doznało poważnych obrażeń, a wielu innych doświadczyło traumy psychicznej.

Przemoc prowadzi też do niszczenia infrastruktury i zasobów materialnych oraz surowcowych, co utrudnia dostęp do podstawowych usług, takich jak edukacja, opieka zdrowotna, czy dostęp do żywności.

Migracje, zarówno wewnątrz krajów, jak i między krajami, są kolejnym skutkiem destabilizacji. Wielu ludzi musiało opuścić swoje domy z powodu przemocy lub braku dostępu do podstawowych usług. Migracje te stwarzają presję na społeczności przyjmujące migrantów, co może prowadzić do napięć społecznych i ekonomicznych.

Migracja z Bliskiego Wschodu do Unii Europejskiej (UE) stała się kluczowym tematem debaty publicznej, szczególnie od 2015 r., kiedy doszło do gwałtownego wzrostu liczby uchodźców i migrantów docierających do Europy. Wielu z tych ludzi uciekało przed konfliktami i niestabilnością w swoich krajach, zwłaszcza w Syrii, ale również w innych miejscach, takich jak Afganistan i Irak. Wpływ tej migracji na bezpieczeństwo Unii Europejskiej jest skomplikowany i wielowymiarowy.

Po pierwsze, istnieje zagrożenie dla bezpieczeństwa wewnętrznego UE. Choć większość imigrantów to osoby poszukujące bezpieczeństwa i lepszego życia, istnieją obawy, że grupy terrorystyczne mogą wykorzystać kryzys migracyjny do przenikania ich członków do Europy. Jednak warto podkreślić, że statystyki pokazują, iż ataki terrorystyczne w Europie są przeprowadzane głównie przez osoby urodzone i wychowane w Europie, a nie przez nowo przybyłych migrantów.

Po drugie, migracja z Bliskiego Wschodu stanowi wyzwanie dla bezpieczeństwa społecznego UE. Masowy napływ migrantów (Tabela 1.) wywołał napięcia społeczne i polityczne w wielu krajach członkowskich, prowadząc do wzrostu poparcia dla partii nacjonalistycznych i anty-immigracyjnych. Te napięcia mogą podważyć spójność społeczną i polityczną w Unii Europejskiej.

Tabela 1. Liczba osób ubiegających się o azyl w UE między 2008 a 2016 r.

Liczba osób ubiegających się o azyl na terenie Unii Europejskiej								
2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
225 150	263 835	259 400	309 040	335 290	431 090	626 960	1 322 825	1 259 955

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Kryzys_migracyjny_w_Europie
[dostęp: 06.10.2023]

Po trzecie, kryzys migracyjny stanowi wyzwanie dla bezpieczeństwa granic zewnętrznych UE. Znaczny napływ migrantów wywołał presję na systemy azylowe i graniczne w wielu krajach członkowskich, co w niektórych przypadkach doprowadziło do tymczasowego zamknięcia granic i zawieszenia zasad obowiązujących w strefie Schengen.

Mimo tych wyzwań, migracja z Bliskiego Wschodu może również przynieść korzyści dla Unii Europejskiej. Migranci mogą przyczynić się do rozwoju gospodarki UE poprzez zaspokojenie zapotrzebowania na pracowników w niektórych sektorach, a także poprzez wprowadzenie nowych⁶ umiejętności i talentów.

Aby sprostać tym wyzwaniom, Unia Europejska musi podjąć zdecydowane działania w celu zarządzania migracją w sposób sprawiedliwy i efektywny, mając na uwadze zarówno prawa i potrzeby migrantów, jak i bezpieczeństwo swoich obywateli.

Nierówności społeczne, zarówno te stałe obecnie, jak i te nasilone przez konflikty i destabilizację, również wpływają na bezpieczeństwo społeczne. Nierówności te mogą prowadzić do napięć społecznych, które z kolei stanowią źródło dalszych konfliktów i przemocy.

Brak dostępu do podstawowych usług, takich jak edukacja, opieka zdrowotna, czy dostęp do żywności to jeszcze jeden skutek destabilizacji. Bez tych usług ludzie nie mogą zaspokoić swoich podstawowych potrzeb, co prowadzi do ubóstwa, nierówności i napięć społecznych.

Tak więc destabilizacja na Bliskim Wschodzie ma poważne konsekwencje dla bezpieczeństwa społecznego. Bez odpowiedzi na te problemy, bezpieczeństwo społeczne na Bliskim Wschodzie będzie nadal zagrożone⁷.

PODSUMOWANIE

Bliski Wschód jest regionem o wielkim znaczeniu strategicznym, ale jest również obszarem, gdzie niestabilność, a co za tym idzie problemy tworzące współczesne dylematy, mają znaczący wpływ na bezpieczeństwo społeczne. Dylematy wynikające z różnorodności etnicznej i religijnej, jak również zależność od ropy naftowej, wpływają na dynamikę konfliktów i napięć w regionie. Ponadto czynniki destabilizujące, takie jak konflikty zbrojne i terroryzm pogłębiają te napięcia, przyczyniając się do długotrwałego stanu niestabilności.

Skutki destabilizacji są daleko idące i wpływają na różne aspekty bezpieczeństwa społecznego. Przemoc związana z konfliktami zbrojnymi i terroryzmem, migracje na dużą skalę, nierówności społeczne i ograniczony dostęp do podstawowych usług to problemy, które dotyczą milionów ludzi na Bliskim Wschodzie. Rozwiązanie tych problemów wymaga złożonych i długotrwałych działań na wielu frontach. Obejmuje to zarówno zarządzanie różnorodnością etniczną i religijną, jak i dywersyfikację gospodarek zależnych od ropy naftowej. Może przyczynić się do obniżenia ryzyka konfliktów, a także przeciwdziałania przemocy i poprawy dostępu do podstawowych usług. Wszystko to wymaga zaangażowania zarówno lokalnych, regionalnych, jak i międzynarodowych aktorów.

⁶ P. Wolejko, *Wolejko: Od czego zaczęła się destabilizacja Bliskiego Wschodu*. Dostępne pod adresem: <https://biznesalert.pl/wolejko-czego-zaczela-sie-destabilizacja-bliskiego-wschodu/> [dostęp: 06.10.2023].

⁷ P. Salinger, E. Laurent, *Konflikt w Zatoce Perskiej. Tajne dokumenty*. Przeł. M. Gawron, Kraków 1991.

Podsumowując, dylematy i destabilizacja na Bliskim Wschodzie mają poważny wpływ na bezpieczeństwo społeczne regionu. Rozwiązanie tych problemów jest kluczowe dla zbudowania bardziej stabilnej i bezpiecznej przyszłości dla społeczeństw na Bliskim Wschodzie.

BIBLIOGRAFIA

Pozycje zwarte

1. Brzeziński Z., *Hegemonic quicksand, National Interest*, .Portland, 2003.
2. Salinger P., Laurent E., *Konflikt w Zatoce Perskiej. Tajne dokumenty*. Przeł. M. Gawron, Kraków 1991.
3. Szymborski W., *Zatoka Perska. Problemy stabilizacji*, Bydgoszcz 1999.
4. Zdanowski J., *Bliski Wschód 2011. Bunt czy rewolucja*, Kraków 2011.
5. Zdanowski J., *Historia Bliskiego Wschodu w XX wieku*, Wrocław 2010.

Źródła internetowe

6. https://pl.wikipedia.org/wiki/Kryzys_migracyjny_w_Europie.
7. Wołejko P., *Wołejko: Od czego zaczęła się destabilizacja Bliskiego Wschodu*. Dostępne pod adresem: <https://biznesalert.pl/wolejko-czego-zaczela-sie-destabilizacja-bliskiego-wschodu/>.

DILEMMA AND THE IMPACT OF DESTABILIZATION ON SOCIAL SECURITY IN THE MIDDLE EAST

Summary: *The article presents the basic dilemmas related to the instability of the Middle East and their impact on shaping social security in the region. The most characteristic political elements, referred to as dilemmas, which influence the security of the region include:*

1. *Dependence on oil: dependence on oil can lead to social and economic inequalities, which often become a source of social and political conflicts. Fluctuations in oil prices on global markets may cause economic instability, which translates into social security.*
2. *Dependence on other mineral resources: In addition to oil, the Middle East is also rich in other natural resources, such as natural gas, phosphates, copper and gold. These mineral resources can also contribute to similar problems that occur with crude oil.*
3. *Destabilization of the Middle East: armed conflicts are one of the main factors in the destabilization of the Middle East. This region has been and still is an arena of many conflicts that have serious consequences for local communities in terms of shaping social security.*
4. *Consequences of destabilization: lack of access to basic services, such as education, health care and access to food, are additional consequences of destabilization. Without these services, people cannot meet their basic needs, which leads to poverty, inequality and exclusion of the most vulnerable, and social tensions.*

Conclusion: Solving the problems related to destabilization in the Middle East resulting from the fundamental dilemmas of the region is crucial to building a more stable and secure future for the societies of the Middle East.

Keywords: *The Middle East, security dilemmas, destabilization in the Middle East region, social security*